

دیپلماسی و تروریسم بین‌المللی

اسعد اردلان^۱

از زمانی که سازمان ملل متحد و منشور آن مورد اقبال و اعتماد جهانی قرار گرفت و مسؤلیت نگاهداری از صلح و امنیت بین‌المللی به آن نهاد سپرده شد، شیوه‌ای نوین در مذاکرات میان دولت‌ها آغاز شد که به «دیپلماسی پارلمانی» یا «آشکار» شهره گشت. تفاوت بارز این شیوه با روش متداول پیشین یعنی «دیپلماسی سزی» در این بود که جایگاه مباحث مربوط به صلح و امنیت بین‌المللی و تصمیم‌گیری درباره سامان سیاسی و امنیتی جهان از پشت درهای بسته خارج گشته و در مجمع عمومی و شورای امنیت مطرح شوند و همگان از چگونگی تصمیمات و مذاکرات مربوط به آنها آگاه شوند.

گرچه این دگرگونی با شتاب انجام نگرفت اما شواهد و مدارک مؤیدند که در سال‌های اخیر بسیاری از موضوعات مهم بین‌المللی در سازمان ملل متحد و نهادهای وابسته به آن بررسی شده و همکاری بین‌المللی برای حل و فصل پاره‌ای از مسایل جهانی و دستیابی به ثبات و آرامش به انجام رسیده است. شورای امنیت که پس از فروپاشی اتحاد شوروی کمتر با اختلاف دیدگاه درک و پذیرش حقوق بین‌الملل^(۱) و تفاسیر متفاوت و متناقض از منشور و در نتیجه کاهش استفاده از حق و تو در یک تصمیم روبه‌روست، روان‌تر توانسته است وظایف محوله در ماده ۳۹ را که احراز هر گونه تهدید علیه صلح، نقض صلح و یا تجاوز است، به انجام رساند. نویدهای داده شده در اجلاس سران جهان در آغاز هزاره سوم نیز خوش‌بینی‌های مربوط به اعتماد به «دیپلماسی پارلمانی» را افزون‌تر کرد و این انتظار را پدید آورد، که جهان پس از یک سده پر آشوب

۱. دکتر اسعد اردلان، رئیس مرکز مطالعات حقوقی و بین‌المللی دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی است.

به روابط جنگ مدارانه پایان می‌بخشد و تمامی اعضای ملل متحد به حل و فصل اختلافات ملی به شیوه‌های مسالمت‌آمیز پرداخته و کوشش خود را معطوف به تدبیر بحران‌های جدی و گسترده‌تری می‌نمایند که بشریت را مورد تهدید قرار خواهد داد.^(۲) از جمله مسائلی که به منظور تعیین یک چارچوب حقوقی و الزامات عملی آن مورد اهتمام سازمان قرار گرفته است، مسأله تروریسم بین‌المللی است.

تروریسم: تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی

با هر جمله یا عبارتی بخواهیم تروریسم را تعریف نماییم،^(۳) لازم است سه عنصر اجبار، تهدید یا اعمال زور و دست یافتن به اهداف غیرقانونی را در آن منظور نماییم. بنابراین، تعبیر و ارائه تعریفی جامع از تروریسم بین‌المللی می‌تواند چنین نیز باشد:

«هر گونه اقدام مبتنی بر خشونت و یا تهدید به آن، که بر علیه یک کشور یا یک جمعیت و یا فردی با هدف ایجاد وحشت در مردم و بر هم زدن نظم عمومی صورت پذیرد و صلح و امنیت را در جامعه جهانی به خطر اندازد». این تعریف پس از بررسی سوابق فعالیت‌های دیپلماتیک سازمان ملل متحد برای ایجاد هماهنگی و همبستگی در تقبیح و انزجار از اقدامات تروریستی که منجر به صدور قطعنامه‌های متعدد در مجمع عمومی و شورای امنیت و هم چنین انشای کنوانسیون‌های بین‌المللی گردیده، قابل درک‌تر خواهد بود.

این که چگونه اقدامات تروریستی، اقداماتی تهدیدآمیز علیه صلح و امنیت بین‌المللی تلقی می‌شوند، نیازمند مراجعه به دیدگاه مورد تایید کشورهای جهان نسبت به صلح و امنیت و شناخت تهدید علیه آن، به گونه‌ای است که در منشور ملل متحد آمده است.

مقدمه منشور اشعار می‌دارد: «ما مردم ملل متحد با تصمیم به محفوظ داشتن نسل‌های آینده از بلای جنگ که دوبار در مدت یک عمر انسانی، افراد بشر را دچار مصائب غیرقابل بیان نموده، با اعلام مجدد ایمان خود به حقوق اساسی بشر و به حیثیت و ارزش شخصیت والای انسانی و به تساوی حقوق بین زن و مرد و هم چنین بین ملت‌ها اعم از کوچک و بزرگ، به ایجاد شرایط لازم برای حفظ عدالت و احترام الزامات ناشی از عهدنامه‌ها و سایر منابع حقوق بین‌الملل، کمک به ترقی اجتماعی و شرایط زندگی بهتر با آزادی بیشتر و برای نیل به این هدف‌ها:

به رفق و مدارا کردن و زیستن در حال صلح با یکدیگر با یک روحیه حسن هم‌جواری و به متحد ساختن قوای خود برای نگهداری صلح و امنیت بین‌المللی و به قبول اصول و ایجاد روش‌هایی که عدم استعمال نیروی نظامی را جز در راه منافع مشترک تضمین نماید و با توسل به نهادهای بین‌المللی برای هموار کردن راه ترقی اقتصادی و اجتماعی تمام ملل، اراده کرده‌ایم که برای تحقق این مقاصد تشریک مساعی نماییم».

هم‌چنین در بیان مقاصد ملل متحد در ماده یک آمده است:

۱^۲. حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و بدین منظور به عمل آوردن اقدامات دسته‌جمعی مؤثر برای جلوگیری و برطرف کردن تهدیدات علیه صلح و متوقف ساختن هرگونه تجاوز یا سایر کارهای ناقض صلح و فراهم آوردن موجبات کاهش و تصفیه اختلافات بین‌المللی یا وضعیت‌هایی که ممکن است منجر به نقض صلح گردند به شیوه‌های مسالمت‌آمیز و براساس عدالت و حقوق بین‌الملل؛

۲. توسعه روابط دوستانه در بین ملل بر مبنای احترام به اصل تساوی حقوق و

خودمختاری ملل و انجام سایر اقدامات مقتضی برای تحکیم صلح جهانی؛

۳. حصول همکاری بین‌المللی در حل مسایل بین‌المللی که دارای جنبه‌ای اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی یا بشردوستانه است^۳.

آن چه که مربوط به اقدامات جامعه جهانی از راه هماهنگی در سازمان ملل متحد و

همبستگی در اجرای مصوبات این سازمان باشد، در فصل هفتم منشور به تفصیل بیان شده است.

برحسب مواد این فصل، شورای امنیت وظیفه دارد که وجود هرگونه تهدید علیه صلح، نقض

صلح یا عمل تجاوز را احراز نماید و به توصیه‌ها و تصمیماتی برای حفظ یا اعاده صلح و امنیت

بین‌المللی مبادرت ورزد. اتخاذ تصمیم نسبت به انتخاب نوع اقدامات و چگونگی آن و کفایت یا

عدم کفایت این اقدامات در صلاحیت شورا قرار داده شده است. و بنا به درخواست شورا «کلیه

اعضای ملل متحد به منظور شرکت در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی» متعهدند «که نیروهای

سلحشور، کمک و تسهیلات از جمله حق عبور لازم برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را» در

اختیار شورا قرار دهند.

اهمیت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی برای تمامی کشورهای عضو ملل متحد تا به آن جا

بوده که پس از آن که در اثر استفاده از حق وتو در پاره‌ای موارد شورا نتوانست به توافق لازم برای اجرای وظایفش دست یابد. مجمع عمومی به موجب «قطعنامه اتحاد برای صلح» مأموریت یافت در استقرار صلح و برقراری امنیت در جامعه جهانی، انشای رأی نماید. بنابراین از سال ۱۹۵۰ تعهد سازمان ملل متحد در زمینه صلح و امنیت افزون‌تر شده است.

از آن‌جا که سازمان ملل در آغاز با هدف پیش‌گیری از جنگ‌های خانمان‌سوز گسترده‌ای به مانند جنگ‌های جهانی یکم و دوم به وجود آمد، می‌توان برداشت دولت‌ها را از نقض صلح و امنیت بین‌المللی، پدید آمدن وضعیتی دانست که جهان را رویاروی وقایع مشابهی قرار دهد، از این‌رو بیشترین تلاش سازمان تا پایان دهه ۸۰ به جلوگیری از توسعه اختلافات میان دولت‌ها، محدود کردن دامنه جنگ‌ها و تحدید استفاده از جنگ‌افزارهای کشتار جمعی معطوف بوده است. اما پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و تغییر دیدگاه وارثان این امپراتوری نسبت به نظام بین‌المللی و دگرگونی تدریجی در پاره‌ای از مفاهیم مربوط به صلح و امنیت و افزایش میزان همکاری اعضا، توجه سازمان ملل به حوزه‌های عمومی‌تری از جنگ مستقیم میان دولت‌ها جلب گردید. در این دوران تلقی از صلح و امنیت تنها بر تجاوز به قلمرو دولت‌ها تمرکز نداشته بلکه هر اتفاقی که آرامش جامعه جهانی را بر هم زده و زمینه‌های ناامنی را فراهم سازد می‌تواند مشمول تعاریف و تعهداتی گردد که در منشور آمده است. برای نمونه قطعنامه شماره ۷۳۱ شورای امنیت مورخ ۲۱ ژانویه ۱۹۹۲، که پس از سقوط هواپیمای پان‌امریکن پرواز شماره ۱۰۳ و پرواز شماره ۷۷۲ هواپیمای اتحادیه حمل و نقل هوایی صادر شد، با ابراز نگرانی عمیق خود از گسترش دامنه اقدامات تروریستی بین‌المللی در تمامی اشکال آن شامل آن اقداماتی که مستقیماً یا غیرمستقیم دولت‌ها در آن دخیل‌اند و جان افراد بی‌گناه را می‌گیرد و یا به خطر می‌اندازد، و پیامدهای زیانبخش و خطرناکی برای امنیت دولت‌ها و روابط بین‌الملل دارد "مجدداً اقدامات تروریستی را تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی" دانست.^(۴) هم چنین جلسه شورای امنیت در ۱۹ اکتبر ۱۹۹۹ در تایید وقوع اقدامات تروریستی در فلسطین اشغالی، به صدور قطعنامه‌ای منجر می‌شود که در بند ۵ آن، "تروریسم را اقدامی علیه صلح و امنیت بین‌المللی" معرفی می‌نماید.^(۵)

اقدامات ملل متحد در تعریف و مبارزه با تروریسم

الف) مجمع عمومی و تروریسم

در خلال دو دهه نخست فعالیت سازمان ملل متحد، تروریسم بین‌المللی به طور هم‌زمان در مجمع عمومی و شورای امنیت مورد توجه قرار گرفت. مجمع عمومی در قطعنامه ۱۷۷ مورخ ۲۱ نوامبر ۱۹۴۷، کمیسیون حقوق بین‌الملل را مأمور کرد که پیش‌نویس نظامنامه‌ای را در مورد «جرایم علیه صلح و امنیت افراد بشر» آماده نماید. این پیش‌نویس در سال ۱۹۵۴ با درج اصول شناخته شده در منشور دادگاه نورنبرگ و آراء دادگاه آماده شد. گرچه تنها یک پاراگراف آن به تروریسم بین‌الملل مربوط بود.

ماده ۲ از پاراگراف ۶ این پیش‌نویس، تروریسم را به عنوان «جرمی علیه صلح و امنیت انسان» این‌گونه تعریف کرد: «به عهده گرفتن و ترغیب به فعالیت‌های تروریستی در سرزمین دولت دیگر از سوی مقامات یک دولت، یا تسامح مقامات یک دولت در برابر فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده تروریستی که در کشور دیگری به اجرا در می‌آیند».

تا سال ۱۹۵۷ هیچ اقدامی بر روی پیش‌نویس اساسنامه انجام نشد و در این سال مجمع طی قطعنامه شماره ۱۱۸۶ تصمیم گرفت بررسی موضوع را تا هنگامی که «تجاوز» تعریف نشود به تعویق اندازد.^(۶)

اشاره به عملیات تروریستی در سازمان ملل به سبب طولانی شدن مذاکرات درباره تعریف تجاوز تا بیان آن در قطعنامه ۳۳۱۴ مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۷۴، یک بار دیگر در قطعنامه‌ای با عنوان «اعلامیه اصول حقوق بین‌الملل درباره روابط دوستانه و همکاری میان کشورها بر اساس منشور ملل متحد»^(۷) صورت گرفته است. در این قطعنامه به شماره ۲۶۲۵ مصوب ۱۲۴ اکتبر ۱۹۷۵ آمده است: «هیچ کشور یا گروهی از کشورها حق ندارد به طور مستقیم یا غیرمستقیم، به هر دلیلی، در امور داخلی یا خارجی کشور دیگر مداخله نماید. در نتیجه، مداخله مسلحانه و هر شکل دیگر مداخله یا تهدیدهای انجام شده علیه شخصیت کشور یا علیه عناصر سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آن نقض حقوق بین‌الملل است».

هر کشوری باید از اقدام به سازماندهی، کمک، تحریک، تأمین مالی، تشویق یا چشم‌پوشی از فعالیت‌های براندازی و اقدامات تروریستی یا مسلحانه که هدف آن تغییر رژیم

کشوری با زور باشد به پرهیزد»^(۸).

در قطعنامه شماره ۳۳۱۴ مربوط به تعریف تجاوز؛ «با استناد به این واقعیت که یکی از مقاصد اساسی ملل متحد حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و اتخاذ اقدامات جمعی مؤثر برای جلوگیری و رفع تهدیدات علیه صلح و متوقف ساختن اقدامات تجاوزکارانه یا سایر موارد نقض صلح است...»، در بند چ ماده ۳، «اعزام دسته‌ها، گروه‌ها، نیروهای نامنظم یا مردمان مسلح توسط یا از جانب یک دولت به منظور انجام عملیات مسلحانه علیه دولتی دیگر با آن چنان شدتی که در زمره اقدامات فهرست شده بالا قرار گیرند، یا درگیر شدن قابل ملاحظه دولت مزبور در آن عملیات»^(۹) به اقداماتی اشاره دارد که عملیات تروریستی از مصادیق آن به شمار خواهد رفت. مجمع عمومی به منظور دعوت جامعه جهانی به اتخاذ اقداماتی در جلوگیری از تروریسم بین‌الملل به عنوان عملی که زندگی افراد بی‌گناه را گرفته و آزادی‌های اساسی را به مخاطره می‌افکند، و بررسی دلایل اساسی اشکال تروریسم و اعمال خشونت‌آمیزی که به رنج، ناکامی، ناخشنودی و نویدی منجر شده و موقعیت‌هایی فراهم می‌آورد که زندگی انسان‌ها را فدا نماید، هم چنین بررسی این تلاش‌ها که با هدف دگرگونی‌های اساسی صورت می‌گیرد، در خلال دهه ۱۹۷۰ چهار قطعنامه در سال‌های ۱۹۷۲، ۱۹۷۶، ۱۹۷۷، ۱۹۷۹ صادر نمود و با تأکید بر کنوانسیون‌های ۱۹۶۳ توكيو درباره جرایم و سایر اعمالی که در هواپیما روی می‌دهند، کنوانسیون جلوگیری از تصرف غیرقانونی هواپیما (۱۹۷۰ لاهه)، کنوانسیون جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه هوانوردی کشوری (۱۹۷۱ مونترال)، کنوانسیون پیش‌گیری و تنبیه جنایت علیه افراد حمایت شده بین‌المللی شامل نمایندگان دیپلماتیک (۱۹۷۳ نیویورک)، و حمایت از محکومیت تروریسم توسط شورای امنیت، از دولت‌ها خواسته است ضمن جستجوی راه حل‌های عادلانه و مسالمت‌آمیز، تعهدات خود را در کنوانسیون‌های مزبور به انجام رسانده و بر طبق حقوق بین‌الملل از هر گونه همکاری و مساعدت با اعمال تروریستی در هر جای جهان خودداری نموده و اقدامات مناسب را در سطوح ملی و بین‌المللی علیه تروریسم به عمل آورند.^(۱۰)

دهه هشتاد نیز که هم‌زمان با افزایش اقدامات تروریستی و تنوع آن به سبب استفاده از تکنولوژی و توسعه تکنیک کاربرد ابزارهای خرابکارانه بود، صدور قطعنامه‌های متعددی را در

مجمع موجب شد. از آن جمله اند قطعنامه‌های صادره در سال‌های ۱۹۸۱، ۱۹۸۳، ۱۹۸۵، ۱۹۸۷ و ۱۹۸۹.

وجه مشترک قطعنامه‌های صادره در دهه ۸۰ استناد به تعهدات دولت‌ها در کنوانسیون‌های امضا شده در دهه ۷۰، تأکید بر اهمیت قطعنامه‌های صادره و هم‌چنین اعلامیه تحکیم امنیت بین‌الملل و قطعنامه‌ها ۳۳۱۴ تعریف تجاوز و کنوانسیون بین‌المللی علیه گروگان‌گیری مصوب ۱۷ دسامبر ۱۹۷۹ نیویورک می‌باشد.

مجمع در قطعنامه ۴۰/۶۱ دسامبر ۱۹۸۵ نگرانی عمیق خود را از افزایش اقدامات تروریستی در سطح جهان و در اشکال مختلف که موجب به مخاطره افتادن زندگی افراد بی‌گناه و آزادی‌های اساسی شده و آسیب جدی به کرامت انسانی می‌رساند، ابراز می‌دارد و بر اهمیت توسعه و بهبود همکاری‌های بین‌المللی میان دولت‌ها در روابط دو جانبه و چندجانبه تأکید نموده و آن را عاملی برای جلوگیری از این آفت جنایی و نابودی آن می‌داند. هم‌چنین بر اصول خودمختاری مردم مندرج در منشور ملل متحد و حق انتقال ناپذیر خودمختاری و استقلال تمامی مردم تحت استعمار رژیم‌های نژادپرست و حکمرانی خارجی و هواداری از مشروعیت تلاش‌های آنان، به ویژه کوشش جنبش‌های ملی رهایی‌بخش مطابق با اهداف و اصول منشور و اعلامیه اصول حقوق بین‌الملل درباره روابط دوستانه و همکاری میان دولت‌ها بر پایه منشور ملل متحد تأکید مجدد نمود.

این قطعنامه با اظهار نگرانی نسبت به تروریسم که در سال‌های اخیر اثرات زیان‌بخشی بر روابط بین‌المللی گذاشته، به گونه‌ای که ممکن است تمامیت سرزمینی و امنیت بسیاری از کشورها را به خطر اندازد، توجه دولت‌ها را به گزارش دبیرکل به مجمع جلب کرده است که در آن: - تمامی اعمال، روش‌ها و اقدامات تروریستی را، شامل آنهایی که روابط دوستانه میان کشورها و امنیت آنها را به خطر اندازد، در هر کجا و توسط هر کس ارتکاب یابد، به عنوان اعمال جنایی شناخته و صراحتاً محکوم می‌نماید.

- اقدامات تروریستی را برای همکاری‌های بین‌المللی در زمینه توسعه اسفبار

می‌خواند؛

- از تمامی دولت‌هایی که تا آن زمان به کنوانسیون‌های بین‌المللی متعدد درباره تروریسم

نیبوسته‌اند درخواست عضویت می‌نمایند؛

- تمامی دولت‌ها را به اتخاذ اقدامات مناسب در سطح ملی برای محو سریع و نهایی مشکل تروریسم بین‌الملل از طریق هماهنگ‌سازی قوانین ملی با کنوانسیون‌های موجود، تکمیل تعهدات بین‌المللی متقبل شده و ممانعت از آماده‌سازی و سازماندهی اقدامات علیه کشورهای دیگر در قلمرو خود، دعوت می‌نماید.

- تمامی دولت‌ها را به اجرای تعهداتشان در قبال حقوق بین‌الملل با اجتناب از سازماندهی، تشویق، کمک و مشارکت در اقدامات تروریستی در قلمرو دولت‌های دیگر، فرا می‌خواند.

از همه کشورها درخواست می‌کند که با یکدیگر در زمینه تبادل اطلاعات مربوط به پیشگیری و مبارزه با تروریسم، دستگیری، پیگرد و استرداد مرتکبین چنین اعمالی، انعقاد قراردادهای ویژه و با پیمان‌های دوجانبه به ویژه درباره استرداد و پیگرد تروریسم، همکاری نمایند.

از تمامی دولت‌ها می‌خواهد به‌طور یک‌جانبه و یا در همکاری با سایر دول و ارگان‌های ذیربط ملل متحد که در پیشرفت در زمینه نابودی علل اساسی تروریسم بین‌المللی مشارکت کرده همکاری نموده و به تمامی وضعیت‌ها به مانند استعمارگری، نژادپرستی و خشونت‌های گسترده و فاحش حقوق انسانی و آزادی‌های اساسی آنهایی که با اشغال روبه‌رو هستند، به عنوان عواملی که ممکن است خطر افزایش تروریسم بین‌المللی و به مخاطره افتادن صلح و امنیت بین‌المللی را در پی داشته باشد، توجه نمایند.

- دولت‌ها را به نظارت و اجرای سفارشات کمیته ویژه تروریسم بین‌المللی مندرج در گزارش او به سی و چهارمین نشست مجمع عمومی فرا می‌خواند. (۱۱)

توجه مجمع عمومی در دهه ۹۰ به ابعاد وسیع‌تری از ضایعات اقدامات تروریستی، گسترش پهنه عملیات و نیاز به همبستگی جهانی در نابودی تروریسم جلب شده است. از این‌رو قطعنامه‌هایی که در این دهه صادر گردیده از نظر شکل حاوی شیوه‌ها و شناخت عرصه‌های جدیدی برای فعالیت‌های تروریستی و از نظر محتوا متضمن اقدامات جدی‌تری برای آرامش بخشیدن به محیط بین‌المللی و انهدام تروریسم است.

قطعنامه ۴۶/۵۱ مجمع مصوب ۹ دسامبر ۱۹۹۱ با عنوان «اقداماتی برای نابودی تروریسم» پس از یادآوری مفاد تمامی قطعنامه‌های پیش‌تر تصویب شده خود و هم‌چنین توصیه‌های کمیته ویژه تروریسم بین‌المللی مندرج در گزارش کمیته به سی و چهارمین نشست مجمع، توجه دولت‌ها را به اقدامات و تعهدات جمعی آنان، مجدداً جلب می‌نماید. افزون بر کنوانسیون‌های یاد شده پیشین، قطعنامه از کنوانسیون حمایت فیزیکی از مواد اتمی تصویب شده در ۳ مارس ۸۰ در وین، پروتکل مربوط به جلوگیری از اقدامات غیرقانونی خشونت‌آمیز در فرودگاه‌های هوانوردی بین‌المللی کشوری، منضم به کنوانسیون جلوگیری از اعمال غیرقانونی علیه امنیت هوانوردی کشوری امضا شده در مونترال ۲۴ فوریه ۱۹۸۸، پروتکل جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه امنیت سکوهاى ثابت مستقر در فلات قاره منعقد شده در ۱۰ مارس ۱۹۸۸ در رم و کنوانسیون نشانه‌گذاری مواد انفجار پلاستیکی به منظور بازرسی آنها منعقد شده در ۱ مارس ۱۹۹۱ در مونترال کانادا، به عنوان توافق‌نامه‌های بین‌المللی نام می‌برد.

قطعنامه از متقاعد شدن نمایندگان دولت‌ها برای اتخاذ سیاستی محکم و اقداماتی مؤثر مطابق با حقوق بین‌الملل در برابر تمامی آن اعمال، روش‌ها و اقدامات تروریسم بین‌المللی خیر می‌دهد و ضمن توجه به قطعنامه شماره ۶۳۸ (۱۹۸۹) شورای امنیت در مورد گروگان‌گیری، با ابراز نگرانی از پافشاری بر اقدامات تروریستی بین‌المللی در تمامی جهان و در شکل‌های مختلف، شامل آن چه که دولت‌ها مستقیم و یا غیرمستقیم در آن دخیلند، توجه جهانیان را به افزایش ارتباط بین گروه‌های تروریستی و قاچاقچیان مواد مخدر جلب می‌نماید. قطعنامه ضمن تأکید بر همکاری‌های منطقه‌ای ضرورت اعتماد میان دولت‌ها و کاهش تنش و ایجاد فضایی بهتر میان دولت‌ها را سفارش می‌کند.

مجمع تلاش‌ها و دستاوردهای مهم سازمان بین‌المللی هوانوردی کشوری و سازمان بین‌المللی دریانوردی، در افزایش امنیت حمل و نقل در هوا و دریا در برابر اقدامات تروریستی را مورد توجه قرار داده و ثمربخش بودن نبرد علیه تروریسم را در ارائه یک تعریف موارد توافق عام از تروریسم بین‌المللی می‌داند. قطعنامه با تکرار نکات مورد توجه دبیرکل در گزارش به مجمع، به سه درخواست جدید اشاره می‌نماید.

– تلاش برای انعقاد موافقت‌نامه‌های ویژه دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه؛

- رهایی فوری و سالم تمامی گروگان‌ها و افراد ربوده شده در هر کجا و توسط هر کس که نگاهداری می‌شوند؛

- درخواست از تمامی دولت‌ها بر اساس استفاده از نفوذ سیاسی خود به منظور تضمین رهایی سالم تمامی گروگان‌ها و افراد ربوده شده و ممانعت از ارتکاب اعمال گروگان‌گیری و آدم‌ربایی.

مجمع نگرانی خود را از افزایش و ایجاد پیوندهای خطرناک بین گروه‌های تروریستی، قاچاقچیان مواد مخدر و دسته‌های شبه نظامی که به تمام اشکال خشونت متوسل می‌شوند و نظام قانونی دولت‌ها از به خطر می‌اندازند و اصول حقوق بشر را نقض می‌نمایند، ابراز داشت. مجمع ضمن دعوت از دیگر سازمان‌ها تخصصی ملل متحد برای همکاری مؤثر در جنگ علیه تروریسم و نابودی آن، از دبیرکل درخواست نموده است که به کسب نظر از اعضا پرداخته و در گزارش خود برای بحث به کمیته ششم درج نماید.^(۱۲)

ب) شورای امنیت و منع تروریسم

از جمله اقدامات شورا ابراز نگرانی عمیق نسبت به اقدامات تروریستی بین‌المللی و نیاز برخورد با آن در بیانیه شورای امنیت در ۳۱ ژانویه ۱۹۹۲ در زمان اجلاس سران دولت‌ها و حکومت‌های عضو شورای امنیت بود.^(۱۳) در شرایط ویژه کشورها نیز شورا مصوباتی متعددی را بر ضد اقدامات تروریستی داشته است از جمله در پاسخ به گروگان‌گیری در لبنان و همچنین در انفجار هواپیمای پان امریکن برفراز لاکربی اسکاتلند.^(۱۴)

در سال ۱۹۹۶ شورا دو قطعنامه در ضرورت مبارزه با تروریسم تصویب کرد. در قطعنامه ۱۰۴۴ در ۳۱ ژانویه که متعاقب حمله مورخ ۲۵ ژوئن ۱۹۹۵ به رئیس جمهور مصر در آدیس آبابا صادر گردید، شورا با "یادآوری کنوانسیون پیش‌گیری و تنبیه جنایت علیه اشخاص حمایت شده بین‌المللی" (۷۳/۱۲/۱۴) و تأکید بر همکاری دولت‌ها برای ایجاد و تصویب ابزار پیش‌گیری از جنگ و نابودی تمامی شکل‌های تروریسم و اعتقاد به این که منع اقدام تروریستی بین‌المللی از جمله تروریسم دولتی عنصری اساسی برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است، با محکومیت این اقدام و نقض حاکمیت و تمامیت سرزمینی اتیوپی و تلاش برای برهم زدن صلح و امنیت

اتیوپی و منطقه، خواهان سپردن عاملان این اقدام به دست عدالت شده و به دولت سودان توصیه‌هایی از جمله در باب استرداد مرتکبین اقدام ارائه نمود. (۱۵)

همچنین در قطعنامه ۱۰۵۶ مورخ ۲۶ آوریل با تأکید مجدد بر قطعنامه ۱۰۴۴ و یادآوری گزارش مورخ ۱۱ مارس ۱۹۹۶ دبیرکل پس از مشورت با سازمان وحدت آفریقا با انتقاد از دولت سودان در مورد عدم توجه به توصیه‌های سازمان وحدت آفریقا و قطعنامه پیشین، به تمامی دولت‌ها توصیه نمود:

اعضای نمایندگی‌های دیپلماتیک و کنسولی سودان را کاهش داده و اقداماتی را در مورد محدود کردن تردد آنها در قلمرو خود به عمل آورند و گام‌هایی را در راه محدودیت ورود و عبور اعضای دولت سودان، مقامات رسمی و نظامیان آن کشور از سرزمین خود بردارند. (۱۶)

پس از واقعه انفجار سفارت‌خانه‌های امریکا در ۷ اوت ۱۹۹۸ در نایروبی کنیا و دارالسلام تانزانیا قطعنامه شماره ۱۱۸۹ در ۱۳ اوت ۱۹۹۸ صادر شد که در آن با محکوم نمودن چنین اعمالی که اثراتی زیان‌بار بر روابط بین‌الملل داشته و امنیت دولت‌ها را به مخاطره می‌افکند و با تأکید مجدد بر تعهد دولت‌های عضو ملل متحد، از آنان می‌خواهد که از سازمان‌دهی، تحریک، کمک یا مشارکت در اقدامات تروریستی در کشورهای دیگر اجتناب نمایند.

در پاسخ به ابراز نگرانی در مورد وضعیت افغانستان نیز شورا در ۸ دسامبر ۱۹۹۸ طی قطعنامه ۱۲۱۴، ادامه جنگ را محکوم و از تداوم استفاده از سرزمین افغانستان، به ویژه منطقه تحت کنترل طالبان برای پناه دادن و آموزش تروریست‌ها و برنامه‌ریزی برای اقدامات تروریستی، کشت و تولید و قاچاق مواد مخدر، تبعیض علیه دختران و زنان و نقض حقوق بشر و حقوق بشر دوستانه نگران و مجدداً نابودی تروریسم بین‌المللی را برای حفاظت از صلح و امنیت بین‌المللی ضروری می‌داند. (۱۷)

شورا سپس در ۱۵ اکتبر ۹۹ در قطعنامه ۱۲۶۷ با اظهار تأسف از این واقعیت که رژیم طالبان به اسامه بن لادن و همراهان او پناه و اجازه داده است که شبکه‌ای از اردوگاه‌های آموزش تروریستی را در قلمرو طالبان در افغانستان ایجاد نمایند، تقاضای تحویل تروریست‌ها را به سیستم قضایی برای محاکمه نمودن و درخواست تحریم بین‌المللی طالبان را کرده است. (۱۸)

چهار روز بعد در ۱۹ اکتبر ۹۹ و در قطعنامه ۱۲۶۹ شورا با حمایت از تلاش‌هایی که برای افزایش

مشارکت جهانی در اجرای کنوانسیون‌های ضدتروریستی موجود صورت می‌گیرد و همچنین اقدامات سازمان ملل علیه تروریسم بین‌المللی، مؤکداً تمامی روش‌ها، اقدامات و اعمال تروریستی را در تمامی اشکال و نمودهایش در هرکجا و توسط هرکس که انجام شود جنایت و غیرقابل توجیه دانسته و محکوم نموده است و از تمامی دولت‌هایی خواهد که مفاد کنوانسیون‌های ضدتروریستی بین‌المللی را به اجرا درآورند.^(۱۹)

شورا در قطعنامه ۱۳۳۳ مورخ ۱۹ دسامبر ۲۰۰۰ با تأکید بر موارد ذکر شده در قطعنامه ۱۲۶۷ با اشاره به نقض فاحش اصول حقوق بین‌الملل از سوی طالبان در کشتن دیپلمات‌ها و روزنامه‌نگاران ایرانی در سرکنسولگری جمهوری اسلامی در مزار شریف، با توجه به فصل هفت منشور ملل متحد از طالبان می‌خواهد که مفاد قطعنامه‌های ۱۲۶۷ و ۱۲۶۹ را رعایت و نسبت به بستن اردوگاه‌های آموزش تروریستی با نظارت سازمان ملل اقدام نماید. همچنین از دولت‌های عضو می‌خواهد محدودیت‌های شدیدی را در زمینه مبادلات تجاری و دیپلماتیک خود با طالبان معمول داشته و نسبت به تعطیل کردن دفاتر طالبان و هواپیمائی آریانا اقدام و بدون تأخیر حساب‌ها و امکانات مالی اسامه بن لادن و شبکه القاعده را مسدود نمایند.^(۲۰)

شورا سپس در قطعنامه ۱۳۶۳ مورخ ۳۰ جولای ۲۰۰۱ به ایجاد یک سازوکار نظارتی برای اجرای تعهدات درخواست شده از دولت‌ها در قطعنامه‌های پیشین اقدام می‌نماید. بدیهی است با چنین سوابقی که از گروه القاعده و فعالیت‌های تروریستی بن لادن در قلمرو طالبان در شورا وجود دارد، اتفاق ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ می‌تواند زمینه ساز تشدید تصمیمات ضدتروریستی و به ویژه هدف قرار دادن شبکه القاعده به عنوان منبعی برای آموزش و صدور اقدامات تروریستی در سرتاسر جهان باشد، بازتاب این رویداد در قطعنامه‌های ۱۳۶۸ مورخ ۱۲ سپتامبر ۲۰۰۱ و ۱۳۷۱ مورخ ۲۸ سپتامبر خود را نشان داده‌اند.

شورا در قطعنامه ۱۳۶۸ حملات تروریستی به نیویورک و واشنگتن را محکوم کرده و آن را تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی می‌داند و حق دفاع انفرادی و جمعی را برای دولت امریکابه رسمیت شناخته است و از دولت‌ها می‌خواهد با همکاری با یکدیگر مرتکبین، سازمان دهندگان و حامیان این حملات را به دست عدالت بسپارند. همچنین کسانی را که از تروریست‌ها حمایت مالی کرده و یا آنها را آموزش داده‌اند مسؤول شناخته است.

در قطعنامه ۱۳۷۳ با تأکید مجدد بر حق دفاع در برابر اقدامات تروریستی برای کشورهای هدف، بر تعهد دولت‌ها نسبت به قطعنامه‌های قبلی صادره در مورد همکاری بین‌المللی در پیش‌گیری از اقدامات تروریستی اشاره می‌نماید. (۲۱)

شورای امنیت در ۱۲ نوامبر ۲۰۰۱ نیز قطعنامه ۱۳۷۷ را در اجلاس وزرای عضو شورا به عنوان مکمل قطعنامه‌های پیشین صادر نمود که در آن اقدامات تروریستی بین‌المللی را به چالش کشیدن تمامی دولت‌ها و تمامی بشریت خواند و آن را مغایر با اهداف و اصول منشور ملل متحد خوانده و حمایت مالی، برنامه‌ریزی و زمینه‌سازی و سایر اشکال حمایت از تروریسم را نیز در مغایرت با اهداف و اصول منشور دانسته و تمامی دولت‌ها را به اجرای کامل قطعنامه ۱۳۷۳ فرامی‌خواند. (۲۲)

کنوانسیون‌های بین‌المللی مبارزه با اقدامات تروریستی

افزون بر قطعنامه‌ها و بیانیه‌های حقوقی در مورد مبارزه با تروریسم، تمایل کشورها و سازمان‌های بین‌المللی به ایجاد تعهد جهانی در قبال جلوگیری از اقدامات تروریستی و تعیین چارچوب حقوقی الزام‌آور، در کنوانسیون‌های بین‌المللی متعددی جلوه کرده است. نخستین کوشش جهانی تصویب "کنوانسیون جرایم و سایر اعمال ارتكابی در هواپیما"^(۲۳) در سال ۱۹۶۳ در توکیو بود.

این مقاله نامه پیرو شدت یافتن و تکرار هواپیماریانی در دهه ۶۰ و با هدف تأمین امنیت پرواز ضرورت یافت و مقررات آن از ۱۹۶۹ به اجرا درآمد.

پیش‌نویس این کنوانسیون از سوی سازمان بین‌المللی هوانوردی کشوری^(۲۴) تهیه و به عنوان یک معاهده چندجانبه با هدف تأمین امنیت هواپیما، مسافران و اموال آنان و با ایجاد تعهد نسبت به تنبیه افرادی که در هواپیماهای غیردولتی مرتکب جرایم منافی نظم و مقررات پرواز می‌گردند به تصویب رسید. این کنوانسیون دولتی را که هواپیما نزد آن به ثبت رسیده واجد صلاحیت اعمال قانون و مجازات بر جرایم ارتكابی در هواپیما می‌داند و هر دولت عضورا متعهد نموده است اقدامات لازم برای ایجاد صلاحیت قضائی و رسیدگی به چنین جرایمی را معمول دارد. همچنین به فرمانده هواپیما (خلبان) و خدمه آن و حتی در شرایط ویژه به مسافران

اختیار داده است از ارتکاب جرم جلوگیری نمایند. خلبان می‌تواند هنگامی که هواپیما به زمین نشست مجرم را پیاده و به مقامات دولت عضو کنوانسیون تحویل دهد.

دومین کنوانسیون در سال ۱۹۷۰ در لاهه با عنوان "کنوانسیون مقابله با تصرف غیرقانونی هواپیما"^(۲۵) تصویب شد که در ۱۹۷۱/۱۰/۱۴ جنبه اجرائی یافت. پیش‌نویس این کنوانسیون نیز به کوشش سازمان بین‌المللی هوانوردی کشوری تهیه و به امضای دولت‌ها رسیده است. این کنوانسیون مهم‌ترین قرارداد بین‌المللی است که با هدف تعیین یک چارچوب حقوقی بین‌المللی جهت رویارویی با ربودن هواپیماهای در حال پرواز تدوین یافته بود. این کنوانسیون تصرف غیرقانونی هواپیما را تعریف و آن را یک جرم تلقی کرده و از دولت‌های متعاقد می‌خواهد مجازات‌های شدیدی برای این جرم در قوانین ملی خود پیش‌بینی و برای رسیدگی به آن احراز صلاحیت قانونی نمایند. صلاحیت مورد نظر کنوانسیون در موارد زیر منظور شده است:

- جرم در هواپیمای ثبت شده نزد هر کدام از کشورهای عضو کنوانسیون رخ داده باشد؛

- هواپیما در خاک کشور عضو، توسط مجرمین فرود آورده شده باشد

- جرم در هواپیمائی صورت گرفته که در اجاره یکی از دولت‌های متعاقد باشد.

دول متعاقد مکلفند هواپیماریان را دستگیر نموده و براساس قوانین خود محاکمه نمایند و یا در چارچوب قراردادهای دوجانبه و چندجانبه موجود درباره استرداد مجرمین، آنان را به دولتی که رسیدگی به جرم در صلاحیت آن قرار دارد تسلیم نمایند.

کنوانسیون از دول عضو می‌خواهد چنانچه هواپیما، مسافران و خدمه در قلمرو آنها قرار گرفتند نسبت به ایجاد تسهیلات ادامه سفر برای آنان اقدام و هواپیما و بار آن را بدون تأخیر به مالک‌اش باز گردانند.^(۲۶)

تدوین کنوانسیون "رویارویی با اقدامات غیرقانونی علیه ایمنی هوانوردی کشوری"^(۲۷) سومین تلاش پی‌گیر جامعه جهانی با سرآوری "سازمان بین‌المللی هوانوردی کشوری" بود که در سال ۱۹۷۱ در مونترال کانادا به منظور تکمیل کنوانسیون لاهه برای مبارزه با هواپیماریایی به بار نشست و گستره وسیعی از اقدامات غیرقانونی علیه ایمنی هواپیماهای کشوری در حال پرواز را جرم تلقی و چنین تعریف می‌نماید:

- خشونت نسبت به مسافرین به نحوی که سلامت آنان را به خطر اندازد،

- ایجاد تخریب و آسیب به هواپیمای در حال پرواز به گونه‌ای که پرواز را غیر ممکن ساخته و یا امنیت آن را به مخاطره افکند،

- قراردادن موارد منفجره در هواپیمای در حال پرواز،

- تخریب یا آسیب وارد آوردن به امکانات و تأسیسات هوانوردی و یا اختلال در فعالیت آن‌ها،

- تهدید به بمب‌گذاری و اقدامات مشابه.

این معاهده که مبارزه با خراب‌کاری در فعالیت‌های هوانوردی را هدف قرار داده است به تکالیف دولت‌هایی اشاره دارد که جرم در قلمرو آنها صورت نگرفته و یا دولت متبوع هواپیما نباشند.

همچنین بر خراب‌کاری علیه تأسیسات بین‌المللی هوانوردی نظارت دارد و از دولت‌های متعاقد می‌خواهد صلاحیت قضائی خود را نسبت به جرائم تعریف شده احراز نمایند. این صلاحیت هنگامی احراز می‌گردد که جرایم یاد شده در قلمرو آن دولت یا علیه هواپیماهای ثبت شده نزد آن روی داده یا هواپیمای محل ارتکاب جرم و حامل مجرم در خاک آن فرود آمده باشد، و یا این که اجاره‌کننده هواپیما تبعه آن کشور بوده و یا اقامتگاه دائمی او در آن کشور باشد.

این کنوانسیون کوشیده است که گونه‌ای از صلاحیت قضائی جهانی برای رسیدگی به اقدام مجرمان را تعریف و ایجاد نماید.

تهدید جان و امنیت شغلی دیپلمات‌ها به عنوان حمله به منافع دولت‌ها، سازمان ملل متحد را بر آن داشت تا در سال ۱۹۷۳ توافقی را در مجمع عمومی با عنوان "کنوانسیون جلوگیری و مجازات جرایم علیه افراد حمایت شده بین‌المللی از جمله ماموران دیپلماتیک"^(۲۸) به تصویب رساند.

کنوانسیون اعمالی را که مستقیماً و یا با شراکت منجر به تهدید یا اقدام به قتل، آدم‌ربانی، حمله به شخص، اماکن رسمی، محل سکونت شخصی یا وسایط نقلیه، مأمورین دیپلماتیک و سایر اشخاص حمایت شده بین‌المللی به مانند رؤسای دولت‌ها و حکومت‌ها، وزرای امور خارجه، مقامات رسمی دولتی و نمایندگان سازمان‌های بین‌المللی و خانواده آنها شود را، جرم تلقی می‌نماید.

دولت‌های عضو متعهدند صلاحیت خود را نسبت به رسیدگی به جرایم گفته شده احراز و مجازات‌های لازم را اعمال نمایند و متهمین را توقیف، محاکمه و یا مسترد دارند. همچنین با اقدامات پیش‌گیرانه و تبادل اطلاعات و شواهد مورد نیاز در مراحل رسیدگی کیفری همکاری نمایند.

جرایم مندرج در این کنوانسیون لازم است میان دولت‌های عضو بر طبق قراردادهای استرداد مجرمین موجود و این کنوانسیون به عنوان جرایم قابل استرداد تلقی شوند. (۲۹)

تداوم حمله و رفتار خشونت‌آمیز نسبت به دیپلمات‌ها و عدم توجه به مصونیت‌های دیپلماتیک به ویژه پس از گروگان‌گیری دیپلمات‌های امریکایی در تهران، منجر به تدوین و تصویب "کنوانسیون بین‌المللی علیه گروگان‌گیری" (۳۰) در اجلاس سال ۷۹ مجمع عمومی شد. این کنوانسیون دخالت مستقیم یا مباشرت در دستگیری یا توقیف، یا تهدید به قتل و آسیب رساندن یا ادامه حبس یک گروگان را خواه به صورت واقعی یا در حین تلاش برای گروگان‌گیری را، به منظور وادار نمودن یک دولت یا یک سازمان بین‌الدولی بین‌المللی، یا یک شخص یا گروهی از اشخاص به انجام یا بازداشتن از انجام هر عملی که به طور ضمنی یا صریح مشروط به آزادی گروگان گردد را جرم تلقی می‌نماید.

هر دولت عضو می‌باید چنین مجرمی را با مجازات‌های مناسب تنبیه نماید. چنانچه گروگان‌ها در قلمرو یک دولت عضو نگهداری شوند، آن دولت مکلف است تمامی اقداماتی را که موجب تسهیل شرایط گروگان‌ها و تأمین آزادی آنها می‌گردد، اتخاذ نماید. بعد از رهایی گروگان‌ها دولت‌های عضو مکلفند امکانات لازم را جهت خروج آنها فراهم نمایند. هر دولت عضو متعهد گردیده است اقدام لازم برای ایجاد صلاحیت قضایی نسبت به رسیدگی به جرم گروگان‌گیری را معمول دارد. همچنین متهمین به ارتکاب جرم را توقیف نموده و تحت پی‌گرد قرار دهد و یا آنها را بر طبق قراردادهای استرداد مجرمین و تعهدات این کنوانسیون مسترد نماید. کشورهای عضو به همکاری در اقدامات پیشگیرانه، تبادل اطلاعات و ارائه شواهد مورد نیاز در مراحل جزایی متعهد شده‌اند.

بروز نشانه‌ها و شواهدی در مورد استفاده احتمالی تروریست‌ها از موارد هسته‌ای، سازمان بین‌المللی انرژی اتمی را وادار به تصویب "کنوانسیون دربارہ حفاظت فیزیکی از موارد

هسته‌ای"، (۳۱) در سال ۱۹۸۰ در وین نمود.

کنوانسیون حمایت فیزیکی با هدفی دوگانه تدوین یافت: ایجاد سطوح حمایت فیزیکی مناسب از موارد اتمی مواد استفاده در اهداف صلح‌آمیز، هم‌زمان در حمل و نقل بین‌المللی مواد و همچنین ایجاد آمادگی برای اقداماتی علیه عملیات غیرقانونی در رابطه با چنین موادی و هم‌زمان در حمل و نقل بین‌المللی مواد اتمی هنگام استفاده‌های ملی، انبار کردن و حمل و نقل.

بنابراین دول عضو کنوانسیون مکلفند مجازات‌های لازم را در حقوق داخلی برای ارتکاب جرایم بین‌المللی مربوط به مواد اتمی فهرست شده در ماده ۷ به ویژه ارتکاب عمدی اعمال زیر پیش‌بینی نمایند. اقدامات بدون مجوز قانونی در رابطه با مواد هسته‌ای که سبب مرگ یا زخمی شدن جدی یا آسیب هر شخص یا اموال گردد، سرقت و ربودن مواد اتمی، کسب مواد اتمی از طریق اختلاس یا راه‌های تقلب‌آمیز، درخواست دریافت مواد اتمی به هر شکل از تهدید و مرعوب ساختن برای استفاده از مواد اتمی در ایجاد مرگ یا آسیب جدی یا صدمه به شخص و اموال، یا تهدید به دزدی مواد اتمی برای وادار کردن یک شخص، سازمان بین‌المللی یا دولت برای انجام یا خودداری از انجام هر عملی.

کنوانسیون "جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه امنیت کشتیرانی دریایی" (۳۲) در زمینه تأمین امنیت دریانوردی در سال ۱۹۸۸ در رم تصویب شد با این هدف که دولت‌های جهان را به مبارزه علیه اقدامات غیرقانونی که ایمنی کشتیرانی دریایی را تهدید می‌کند، به مانند آنچه که در هوا صورت می‌گیرد، وادار نماید.

این کنوانسیون جرایمی را در برمی‌گیرد که مستقیماً و یا با مباشرت، منجر به تهدید و آسیب رسانی به ایمنی کشتیرانی به شکل عمدی و غیرقانونی می‌گردد.

براساس این کنوانسیون هر یک از اعمال زیر در شمار جرایم ارتكابی قلمداد می‌شوند:

- تصرف یا اقدام به تحت فرمان درآوردن یک کشتی، به هر شکل از تهدید و خشونت علیه فردی در کشتی.

- تخریب کشتی یا آسیب رساندن به کشتی و محموله آن.

- جاسازی اشیاء و اجسامی در کشتی که سبب تخریب شده و یا ایجاد صدمه به کشتی و بار آن

می‌نمایند،

- تخریب، آسیب رساندن جدی یا اختلال در تسهیلات کشتیرانی دریایی،
- وارد نمودن اطلاعات نادرست به شبکه ارتباطات کشتیرانی،
- آسیب رسانی یا مرگ هر شخص در نتیجه هرکدام از اعمال یاد شده.

”پروتکل منع اقدامات غیرقانونی علیه امنیت سکوهاى ثابت استوار در فلات قاره“ (۳۳)

این پروتکل مربوط است به جرایم تعریف شده در کنوانسیون جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه امنیت کشتیرانی دریایی هنگامی که جرم در رابطه با “سکوی ثابت” به عنوان یک جزیره تأسیسات و بنای مصنوعی که به طور دائمی در بستر دریا به منظور استخراج و بهره‌برداری از منابع یا سایر اهداف اقتصادی استوار شده باشد، اتفاق افتد. دولت‌های عضو تعهداتی را در رابطه با ایجاد صلاحیت قضایی بر روی جرایم بیان شده و تنبیه مجرمان با مجازات‌های مناسب و اقدام به بازداشت، پیگرد و استرداد متهمین به ارتکاب جرائم را به عهده گرفته‌اند.

استفاده از مواد انفجاری پلاستیکی در عملیات تروریستی و به ویژه تهدید نسبت به امنیت پروازهای بین‌المللی، موجب انشاء و تصویب “کنوانسیون نشانه‌گذاری موارد انفجاری پلاستیکی به منظور شناسایی آنها” (۳۴) در ۱۹۹۱ در مونترال شد.

کنوانسیون از دولت‌های عضو می‌خواهد تولید مواد پلاستیکی انفجاری بدون علامت را در قلمرو خود ممنوع نمایند. مواد منفجره پلاستیکی باید به وسیله شناسه در خلال فرایند تولید نشانه‌گذاری شوند. علایم شناسایی در پیوست فنی کنوانسیون تعریف شده‌اند.

کنوانسیون از دولت‌های عضو می‌خواهد از اقداماتی که در داخل یا خارج از قلمروشان در مورد بی‌نشان کردن مواد منفجره صورت می‌گیرد پیش‌گیری نموده و آنها را ممنوع اعلام نمایند و نظارت جدی و مؤثر خود را بر روی موجودی مواد نشانه‌گذاری نشده انفجاری اعمال کنند. موجودی انبار شده مواد منفجره پلاستیکی که در نزد مقامات و تشکیلات نظامی و پلیسی نگهداری نمی‌شوند باید منهدم گشته یا برای اهداف سازگار با مقاصد کنوانسیون، نشانه‌گذاری شوند.

کنوانسیون همچنین تأسیس یک کمیسیون فنی مواد منفجره بین‌المللی را شامل کارشناسانی در زمینه تولید یا شناسایی یا تحقیق در مواد منفجره، گزارش دست‌آوردها از طریق

شورای (ایکائو) به تمامی دولت‌های عضو و سازمان‌های بین‌المللی ذیربط را درخواست کرده است.

مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۷ با ابراز نگرانی عمیق از گسترش اقدامات تروریستی در تمامی جهان و با هدف تحکیم الزام به قطعنامه‌های ۴۹/۶۰ دسامبر ۱۹۹۴ و ۵۱/۲۱۰ دسامبر ۱۹۹۶ و اعلامیه‌های پیوست آنان درباره اتخاذ تدابیر مناسب جهت امحاء تروریسم بین‌المللی و پیگرد و مجازات مرتکبین و متعهد کردن دولت‌ها به شتاب بخشیدن به همکاری جهانی در این باره، همچنین تاکید نمودن بر تعهدات مندرج در کنوانسیون‌های مربوط به امنیت پرواز و کشتیرانی، سندی را با عنوان "کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از بمب‌گذاری‌های تروریستی"، (۳۵) تصویب نمود. براساس تعاریف مندرج در ماده ۲ این مقاله‌نامه "مجرم کسی است که به شکل غیرقانونی و عمدتاً مواد منفجره یا سایر ابزار کشنده را به اماکن عمومی، تاسیسات دولتی، شبکه‌های حمل و نقل عمومی یا تاسیسات زیربنائی کشورها با اهداف زیر:

- ایجاد مرگ یا آسیب شدید جسمی؛

- ایجاد تخریب گسترده؛

منتقل، جاسازی، شلیک یا منفجر نماید و یا در چنین اقداماتی شراکت کند.

کنوانسیون کشورهای متعاقد را ملزم می‌نماید که جرایم قید شده در ماده ۲ به ویژه آنهایی را که با هدف ایجاد وحشت و ترس در جامعه یا در میان گروه مشخصی صورت می‌گیرند، را در قوانین اصلی خود جرم جنایی محسوب نموده و متناسب با شدت جرم به اجرای مجازات اقدام نمایند. براساس ماده ۵ اینگونه جرایم تحت هیچ شرایطی و یا بنا به هر ملاحظه‌ای (سیاسی، فلسفی، عقیدتی، نژادی، قومی، دینی و ...) قابل توجیه نمی‌باشند. بنا به مفاد ماده ۶ کشورهای متعاقد می‌توانند صلاحیت قضایی خود را در موارد زیر احراز نمایند:

- زمانی که جرم در قلمرو در عرشه کشتی حامل پرچم یا هواپیمای دارای تابعیت کشور روی

دهد.

- جرم توسط اتباع آن کشور یا فرد فاقد تابعیتی که معمولاً در قلمرو آن کشور اقامت دارد

صورت پذیرد.

- جرم علیه تاسیسات دولتی آن کشور در خارج از قلمرو از جمله اماکن دیپلماتیک و

کنسولی، همچنین داخل هواپیمای متعلق به آن کشور روی دهد.
 - جرم با هدف وادار نمودن آن کشور به انجام یا خودداری از انجام عملی ارتکاب یابد.
 کنوانسیون همچنین حقوق قانونی مجرم، شرایط استرداد، معاضدت قضایی و حقوق
 کشوری را که جرم علیه آن صورت گرفته است را تشریح نموده است.
 کنوانسیون با قبول حق برابری در حاکمیت، اصل عدم مداخله کشورها در امور داخلی
 یکدیگر (ماده ۱۷) آنها را به منظور پیش‌گیری از انجام جرایم به شرح ماده ۱۵ به همکاری وادار
 نموده است؛

- اتخاذ تمامی اقدامات عملی از جمله اصلاح قوانین داخلی، جلوگیری از فعالیت‌های
 غیرقانونی افراد، گروه‌ها و سازمان‌هایی که اقدام به تشویق، تحریک، سازمان‌دهی، حمایت مالی
 یا مبادرت به ارتکاب جرایم مندرج در ماده ۲ می‌نمایند.

- تبادل اطلاعات صحیح بر طبق قوانین ملی خود و هماهنگ نمودن اقدامات اداری لازم برای
 جلوگیری از ارتکاب جرایم پیش تعریف شده، همچنین روش‌های پیشگیری، همکاری و انتقال
 تکنولوژی و ابزارهای مربوطه.

- تحقیق و بررسی درباره روش‌های کشف مواد منفجره یا سایر مواد آسیب‌رسان به جسم و
 جان آدمی.

- مشاوره در مورد ایجاد معیارهایی جهت نشانه‌گذاری و شناسایی مواد منفجره. کشورهای
 عضو موظف شده‌اند دبیر کل سازمان ملل متحد را از میزان فعالیت و اقدامات خود در زمینه
 تعهد به مواد کنوانسیون آگاه نمایند.

"پروتکل جلوگیری از اقدامات غیرقانونی خشونت‌آمیز در هوانوردی کشوری" (۳۶)
 مکمل کنوانسیون جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه امنیت هوانوردی کشوری مونترال ۲۴
 فوریه ۱۹۸۸ است.

این پروتکل به تعریف ارایه شده از "جرم" در کنوانسیون ۱۹۷۱ مونترال اضافه شد.
 براساس تعریف هرگونه اعمال غیرقانونی و عمدی خشونت‌آمیز علیه اشخاص در فرودگاه‌های
 هواپیماهای غیرنظامی که موجب مصدومیت خطرناک یا مرگ یا مشابه آن شوند و همچنین
 باعث تخریب یا زیان‌های جدی به امکانات فرودگاه یا هواپیمایی گردند و یا موجب مختل کردن

خدمات فرودگاه شوند، جرم محسوب می‌گردند. عامل واجد شرایط این جرایم در حقیقت این است که چنین عملی امنیت فرودگاه را به مخاطره اندازد یا در موقعیت مخاطره‌آمیزی قرار دهد. این جرایم با کیفرهای شدید قابل مجازات هستند و دولت‌های متعاقد مکلفند صلاحیت قضایی خود را نه تنها در محلی از قلمرو آنها که جرم رخ داده است، بلکه همچنین در حالتی که متهم به ارتکاب جرم در قلمرو آنان حاضر باشد در صورتیکه متهم را به کشوری که جرم در آن اتفاق افتاده است مسترد ندارند، احراز و اعمال نمایند.

کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از تأمین مالی تروریسم^(۳۷)

به منظور پی‌گیری بندج پاراگراف ۳ قطعنامه ۵۱/۲۱۰ مجمع عمومی مورخ ۱۷ دسامبر ۱۹۹۶ که در آن از تمامی کشورها درخواست شده است اقداماتی را در جهت جلوگیری از تأمین مالی مستقیم و غیرمستقیم تروریست‌ها و سازمان‌های تروریستی به عمل آورند، کنوانسیون فوق با هدف تدوین یک چارچوب جامع حقوقی که تمامی جنبه‌های حقوق بین‌الملل را درباره پیش‌گیری، سرکوب و نابودی تروریسم در همه اشکال و جلوه‌های آن مد نظر قرار دهد، تصویب گردید.

توجه کنوانسیون به منع تأمین مالی تروریسم به عنوان موضوعی که موجبات نگرانی شدید جامعه بین‌المللی را فراهم آورده است از آن جهت است که شمار و شدت اقدامات تروریستی بستگی به میزان کمک‌های مالی دارد که تروریست‌ها از آن برخوردار می‌شوند. از این‌رو هر فردی که در چارچوب تعاریف این کنوانسیون مرتکب جرائمی از قبیل تهیه و جمع‌آوری پول برای انجام مقاصد تروریستی بمانند کشتن یا وارد آوردن جراحات شدید جسمانی به افراد غیرنظامی، یا ارباب مردم یا ادارات ساختن یک دولت یا سازمان بین‌المللی به انجام عملی یا بازداشتن از انجام عملی گردد، مجرم شناخته می‌شود.

مواد ۴ تا ۲۱ کنوانسیون تعهدات دولت‌های عضو را در قبال سایر متعاهدین بیان کرده است. براساس ماده ۴ دولت‌های عضو مکلفند جرائم مندرج در ماده ۲ را به عنوان جرائم کیفری در قوانین خود به رسمیت شناخته و آنها را مشمول مجازات‌های متناسب با شدت اقدامات قرار دهند. کشورهای عضو در صورت لزوم اقداماتی را اتخاذ خواهند کرد تا صلاحیت قضایی خود را

- در مورد جرائم تعریف شده در کنوانسیون در موارد زیر اعمال نمایند.
- الف) جرم در قلمرو آن کشور ارتکاب یافته باشد.
- ب) جرم در کشتی دارای پرچم یا در هواپیمای ثبت شده در کشورهای عضو روی داده باشد.
- ج) جرم توسط اتباع آن کشور وقوع یافته باشد.

به استناد ماده ۸:

- هر کشور عضو در چارچوب مقررات حقوقی خود نسبت به شناسایی ردگیری و مسدود کردن حساب یا تصرف هرگونه وجوهی که برای ارتکاب جرائم مندرج در ماده ۲ هزینه شود اقدام و نیز درآمدهای حاصله از ارتکاب چنین جرائمی را توقیف خواهد نمود.

- هر کشور عضو راه کارهای مربوط به چگونگی استفاده از وجوه حاصله از توقیف را جهت پرداخت غرامت به قربانیان جرائم یا خانواده‌های آنان را مورد بررسی قرار خواهد داد.

ماده ۹ ضمن مراعات حقوق فردی مجرمین از کشورهای عضو که فرد متهم به ارتکاب جرائم توصیف شده را در بازداشت دارند می‌خواهد که بلادرنگ مراتب را مستقیماً یا از طریق دبیرکل سازمان ملل به اطلاع کشورهای عضوی که می‌توانند در این مورد اعمال صلاحیت قضائی نمایند خواهد رساند. مواد بعدی کنوانسیون چگونگی همکاری کشورهای متعاقد رادر زمینه تبادل اطلاعات، معاضدت قضائی، اعمال صلاحیت و استرداد مجرمین و مراحل دادرسی قضائی را تشریح می‌نماید.

این کنوانسیون در ۲۸ ماده و براساس پیش‌نویس تهیه شده توسط کمیته ششم مجمع عمومی در ۱۷ اکتبر ۱۹۹۹ به تصویب رسیده است.

کنوانسیون‌های منطقه‌ای ضد تروریسم

افزون بر کنوانسیون‌های بین‌المللی، کشورهای مختلف جهان که در مجموعه‌های منطقه‌ای گردآمده‌اند نیز در همراهی بیشتر با جامعه جهانی و به علت این که اقدامات تروریستی را تهدیدی علیه صلح و امنیت و همکاری‌های منطقه‌ای دانسته‌اند به تصویب کنوانسیون‌های زیر اقدام نموده‌اند:

۱. کنوانسیون عربی پیش‌گیری از تروریسم که در اجلاس جامعه عرب در ۲۲ آوریل ۱۹۹۸ در قاهره به امضا رسید؛
۲. کنوانسیون اروپایی پیش‌گیری از تروریسم امضا شده در ۲۷ ژانویه ۱۹۷۷ در استراسبورگ؛
۳. کنوانسیون سازمان وحدت آفریقا در مورد اجتناب و مبارزه با تروریسم مصوب ۱۴ جولای ۱۹۹۹ الجزیره؛
۴. کنوانسیون منطقه‌ای SAARC در مورد منع تروریسم، امضا شده در کاتماندو در ۴ نوامبر ۱۹۸۷؛
۵. پیمان همکاری میان کشورهای عضو دولت‌های مستقل مشترک‌المنافع در مبارزه با تروریسم منعقد شده در مینسک ۴ ژوئن ۱۹۹۹؛
۶. کنوانسیون سازمان کشورهای امریکایی در پیش‌گیری و تنبیه اقدامات تروریستی امضا شده در واشنگتن ۲ فوریه ۱۹۷۱؛
۷. کنوانسیون سازمان کنفرانس اسلامی در مبارزه با تروریسم بین‌المللی مصوب ۱ جولای ۱۹۹۹ در اوآگادوگو؛ (۳۸)

همکاری‌های منطقه‌ای در مبارزه با تروریسم

در پاسخ به درخواست‌های مکرر سازمان ملل متحد و نبرد با تروریسم در مقیاس‌های دوجانبه، چندجانبه و جهانی، گروه‌های منطقه‌ای نیز تدابیری امنیتی در ارتباط با تروریسم در دستور کار خود قرار داده‌اند. گرچه حملات تروریستی در ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به نیویورک میزان این همکاری‌ها را شدت بخشیده است و به نظر می‌رسد این رویداد موجب همبستگی بیشتر کشورها در جست‌وجوی سازوکارهای مناسب رویارویی یا تهدید تروریسم گردیده باشد، اما اقدامات امنیت جمعی در برابر اعمال تروریستی از قبل از این واقعه آغاز شده است.

سازمان کشورهای امریکایی

نخستین تلاش این سازمان منطقه‌ای در ارتباط با تروریسم تصویب کنوانسیون جلوگیری از اقدامات تروریستی منجر به جنایت علیه اشخاص و اخاذی از آنان و مجازات عاملین آن بود که در "واشنگتن" در سال ۱۹۷۱ توسط کشورهای عضو امضا شد. همچنین

قطعنامه‌های متعدد^(۳۹) این سازمان و نیز اعلامیه‌های آسونسیون^۱ در ۱۹۹۰ به لم‌دوپارا^۲ در ۱۹۹۴ گواه تدابیر این سازمان در مبارزه با پدیده جدی و خطرناک تروریسم هستند.

رهبران کشورهای آمریکایی در اجلاس سران در دسامبر ۱۹۹۴ در "میامی" در بیانیه‌ای، "تروریسم را در تمامی اشکال خود محکوم کرده و عزم خود را به استفاده از تمامی ابزارهای قانونی برای مبارزه با اقدامات تروریستی در قاره آمریکا"^(۴۰) اعلام داشتند و سپس در برنامه اقدام خود تحت عنوان "نابودی تهدید تروریسم داخلی و بین‌المللی" تصمیم گرفتند که کنفرانسی ویژه اعضای سازمان برای پیش‌گیری از تروریسم، برگزار نمایند.

نگرانی ژرف اعضای سازمان کشورهای قاره آمریکا^۳ از تهدیدات تروریستی به عنوان یک پدیده جنائی جدی که تأثیرات ویرانگری بر هم‌زیستی متمدنانه، مؤسسات مردم سالار و زندگی، امنیت و امکانات افراد بشر بر جای می‌گذارد، در اعلامیه وزرای خارجه در "مونترو"^۴ و همچنین در قطعنامه بیست و پنجمین اجلاس مجمع عمومی سازمان کشورهای قاره آمریکا در ۱۹۹۵ ابراز شد.

در اعلامیه کیتو^۵ که در نهمین ملاقات گروه "ریو"^۶ صادر شد رؤسای دولت‌ها و حکومت‌های امضاکننده، بر محکومیت تروریسم در تمامی اشکال آن تأکید کرده همچنین عزم خود را برای تلاش جمعی و مقتدرانه در جنگ با این آفت از طریق تمامی ابزارهای قانونی موجود اعلام نمودند.

اعلامیه نهایی دولت‌های شرکت‌کننده در اجلاس مشورتی همکاری درباره پیش‌گیری و محو تروریسم بین‌المللی در بونیوس آیرس (اوت ۱۹۹۵) که توسط آرژانتین، برزیل، کانادا، شیلی، پاراگوئه، ایالات متحده آمریکا و اروگوئه تصویب شد بر ارتقاء و تداوم همکاری میان حکومت‌ها تأکید نمود.

-
1. Asuncion
 2. Belem do Para
 3. OAS
 4. Montrouis
 5. Quito
 6. Rio

اعلامیه لیما (۴۱)

کنفرانس ویژه سازمان کشورهای امریکایی درباره تروریسم از ۲۳ تا ۲۶ آوریل ۱۹۹۶ در پایتخت پرو برگزار شد. بیانیه این کنفرانس با ابراز این که اقدامات تروریستی را تعدی به حکومت قانون و نهادهای مردم سالار^۱ می‌داند، نگرانی خود را از اثرات زیان‌بار تروریسم بر روی تلاش‌هایی را که در راه نیل به یک دیدگاه مشترک برای هم‌گرایی منطقه‌ای و افزایش توسعه اقتصادی و اجتماعی در کشورهای نیم‌کره غربی صورت می‌گیرد، بیان کرد.

اعلامیه اقدامات تروریستی را توسط هرکس و در هر کجا و در هر شکل، روش و به هر علتی که ارتکاب یابد جنایت و بزهکاری عمومی خواند و نسبت به پیوندهای تروریسم با تولید و کاربرد مواد مخدر و انتقال آن، نقل و انتقال مواد متشکله شیمیایی، و پول شویی و ارتباط آن با سایر فعالیت‌های جنائی، هشدار داد.

اعلامیه با توجه به اهمیت مبارزه با تروریسم، نابودی تولید و استفاده نامشروع از تسلیحات و مهمات و مواد منفجره و قاچاق آنها، بر تحکیم همکاری‌های منطقه‌ای و هماهنگی اقدامات متناسب و فوری برای پاسخ‌گویی به تهدید تروریسم تأکید نمود و اعلام داشت:

۱. رعایت حقوق بین‌الملل، احترام کامل به حقوق انسانی و آزادی‌های اساسی، احترام برای حاکمیت دولت‌ها و اصول عدم مداخله، مراعات اکید حقوق و تکالیف دولت‌های عضو منشور سازمان کشورهای امریکایی تشکیل دهنده چارچوب جهانی برای اجتناب از تروریسم و مبارزه برای نابودی آن.

۲. خشونت تروریستی موجب فرسایش هم‌زیستی مسالمت‌آمیز و متمدانه گردیده، حکومت قانون و رفتار مردم سالارانه را متأثر می‌سازد و ثبات نهادهای ملی و توسعه اقتصادی کشورهای عضو را به خطر می‌اندازد.

۳. این نوع تروریسم به عنوان شکلی خطرناک از خشونت سازمان یافته روش‌مند (سیستماتیک) که موجب ترس و هرج و مرج میان مردم گشته و مرگ و تخریب به همراه دارد یک فعالیت جنایی محسوب و قابل سرزنش است.

۴. محکومیت مؤکد تمامی اقدامات تروریستی، در هر کجا و توسط هرکس که ارتکاب یابد و تمامی روش‌های به کار رفته برای انجام آن، بدون توجه به انگیزه عدالت خواهانه اقدامات.

۵. اینگونه اقدامات تروریستی جنایات و تبه‌کاری‌های عمومی خطرناکی هستند که باید توسط دادگاه‌های ملی براساس قوانین داخلی و حمایت‌های پیش‌بینی شده توسط حکومت قانونی بررسی شوند.
 ۶. حل و فصل کامل مسأله با همکاری بر سر استرداد مطابق با قوانین داخلی آن‌ها و قراردادهای جاری مرتبط با موضوع، بدون تبعیض نسبت به حقوق دولت‌هایی که در هنگامی که مناسب می‌دانند پناهندگی اعطای می‌نمایند.
 ۷. این تروریسم همانگونه که در اجلاس سران دولت‌ها و حکومت‌های امریکایی مورد توجه قرار گرفت، نقض حقوق و آزادی‌های اساسی فردی و تجاوز به نفس دموکراسی است.
 ۸. تصمیم به بررسی بر پایه ارزیابی ابزارهای بین‌المللی موجود، نیاز و توصیه به تدوین کنوانسیون جدیدی درباره تروریسم بین کشورهای امریکایی.
 ۹. برای اعضای سازمان کشورهای قاره امریکا تصویب یا رضایت به اقدامات بین‌المللی در مبارزه تروریسم در اسرع وقت، و اجرای آنها در قوانین داخلی به هنگام ضرورت، حائز کمال اهمیت است.
 ۱۰. تصمیم به افزایش همکاری میان اعضا در مبارزه با اقدامات تروریستی هنگامی که مراعات قانونی حقوق و هنجارهای بین‌المللی در ارتباط با حقوق بشر، صورت می‌گیرند.
 ۱۱. تصویب معیارهای لازم همکاری منطقه‌ای و دوجانبه برای جلوگیری، مبارزه و نابودی اقدامات تروریستی در نیم‌کره غربی توسط ابزارهای قانونی با احترام کامل به سیستم قضاوت کشورهای عضو و قراردادها و کنوانسیون‌های بین‌المللی اساسی است.
- اجلاس کارشناسان دولتی برای جست‌وجو راه‌های پیشرفت در تبادل اطلاعات و سایر اقدامات، برای همکاری میان اعضا در واشنگتن (دی.سی) در ۵ و ۶ می ۱۹۹۷ برای پی‌گیری قطعنامه (۱۳۹۹) مجمع عمومی تشکیل گردید.
- در اجرای عملی کردن برنامه اعلامیه لیما اجلاس مقدماتی کارشناسی برای برگزاری دومین کنفرانس ویژه کشورهای امریکایی در ۱۵ اکتبر ۱۹۹۸ در واشنگتن تشکیل شد تا دستور کار دومین کنفرانس در ۲۳ و ۲۴ نوامبر همان سال در ماردل پلاتای آرژانتین را فراهم نماید. (۴۲)

دومین کنفرانس تصمیم گرفت که تصویب کمیته امریکائی تروریسم^۱ و همچنین حمایت فنی و اداری و مالی لازم از آن را از مجمع عمومی سازمان کشورهای قاره آمریکا درخواست نماید. همچنین وظایف این کمیته را تعیین و از تصویب گذراند.

کنفرانس از اعضا خواست که به تمامی تعهدات بین‌المللی (قراردادها، کنوانسیون‌ها) در مورد مبارزه با اقدامات تروریستی پیوندند. (۴۳)

کمیته امریکایی تروریسم (۴۴) به عنوان چارچوب سازمانی برای افزایش توسعه همکاری‌ها بین کشورهای امریکایی در ۷ ژوئن ۱۹۹۹ آغاز به کار کرد و در نخستین جلسه خود در اکتبر ۱۹۹۹ برنامه کار کمیته شامل ایجاد یک بانک اطلاعاتی در مورد تروریسم، طراحی برنامه‌های همکاری فنی برای آموزش افراد مأمور مبارزه با تروریست‌ها و حمایت از دولت‌ها در تدوین قوانین ضد تروریستی را تصویب کرد. (۴۵)

کنفرانس مبارزه با تروریسم ورشو

متعاقب حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، سران و نمایندگان ۱۷ کشور اروپای خاوری و مرکزی در پایتخت لهستان گردآمدند تا به گفته رئیس جمهور کواش نیفسکی^۲ نشان دهند که "اروپای مرکزی در مبارزه با تروریسم متحد است". (۴۶)

آنها در این اجلاس برنامه عملی را برای تبادل تجربیات در آموزش یگان‌های ضد تروریستی و همچنین اقدامات نجات‌بخش در ۶ نوامبر ۲۰۰۱ تصویب کردند. براساس این برنامه شرکت‌کنندگان تصمیم گرفتند: "تلاش‌های خود را در همبستگی با امریکا، سایر اعضا ناتو و تمامی کسانی که تروریسم بین‌المللی را مهم‌ترین تهدید سده بیست و یکم می‌دانند محکم و متحد نمایند" (۴۷) و ضمن حمایت از تلاش‌های ناتو و اتحادیه اروپا و دعوت به تصویب کنوانسیون‌های ضد تروریسم، آمادگی و تعهد خود را نسبت به همکاری بیشتر در جنگ با تروریسم به دولت‌های خود توصیه نمودند:

- همکاری‌های خود را گسترش دهند تا آنها را به تهیه اطلاعات سریع و مؤثر از منابع ممکن

1. CICTE

2. Alexander Kwasniewski

در مورد تروریسم بین‌المللی و تهدیدات ناشی از آن قادر سازد؛

- استفاده از روش‌ها و شکل‌های منطبق با مقررات اتحادیه اروپا و قطعنامه‌های شورای

امنیت سازمان ملل متحد را به شرح زیر پذیرفته و ترویج نمایند؛

۱. در زمینه قانون‌گذاری، مؤسسات و اقتصاد: به تصویب قوانین و مقررات مناسب و همسان در مورد مبارزه با پول‌شویی، قاچاق مواد مخدر اقدام، سطح همکاری‌های بین‌المللی را افزایش دهند.

۲. در زمینه تبادل اطلاعات و آگاهی با همکاری میان کشورهای عضو، ائتلاف ضد تروریسم را به طور دوجانبه و چندجانبه تحکیم بخشیده، عملیات تروریستی را بررسی و تحلیل نموده، اطلاعات و منابع بایگانی‌ها و تجارب و دانش خود را مبادله کرده و در ارائه یک تعریف واحد از تروریسم بین‌المللی مشارکت نمایند.

۳. در زمینه گردش افراد، کالا و اطلاعات: براساس پیشنهادات اخیر اتحادیه اروپا، روش‌های یکسانی را برای نظارت بر گذرنامه و میزان مجاز حمل کالا از گمرکات اتخاذ و از مهاجرت غیرقانونی اتباع خارجی در داخل قلمرو دولت‌های اروپای مرکزی و خاوری، جلوگیری نمایند.

۴. در حوزه سازمانی: از چارچوب‌های همکاری در تشکیلات موجود همانند "مرکز مبارزه با جنایات فرامرزی" و سایر مؤسسات چندجانبه بهره‌برداری نمایند.

- فراخوان یک کنفرانس درباره بردباری و آموزش چند فرهنگ‌گرایی را با همکاری دانشگاه‌ها، سازمان‌های غیردولتی ارزیابی کنند.

- با بررسی عقیده ایجاد یک مؤسسه تحقیقاتی بین‌المللی درباره تروریسم موافقت نمایند.

- با اتکا به وجود سازمان ملل متحد و سایر مؤسسات، تاسیس یک بنیاد کمک به قربانیان

تروریسم در سراسر جهانی را بررسی نمایند.

- در زمینه ایجاد یگان‌های ضد تروریسم و آموزش گروه‌های نجات، تجارب خود را مبادله

نمایند.

- ساماندهی نظارت بر مسائل ناشی از تروریسم بین‌الملل را به اجرا درآوردند.

نتیجه‌گیری

در منشور ملل متحد آمده است که: "حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و اقدامات مؤثر برای رفع تهدیدات علیه صلح" از جمله مقاصد مهم سازمان ملل متحد است، که سامان دهندگان آن با تجربه‌ای گران از اثرات دهشتناک جنگ برای این تشکیلات معین کرده بودند. سنگینی ۵ دهه وحشت از رقابت تسلیحاتی میان قدرت‌های بزرگ و امکان برخورد مستقیم آنان، ارزش تلاش‌های دیپلماتیک اماکن سازمان ملل را در پیش‌گیری از جنگی فراگیر نشان داد. فروپاشی اتحاد شوروی به ملل متحد امکان داد تا به روایت کوفی عنان: "از قیود جنگ سرد رها شده" و در دهه ۱۹۹۰: و "بیش از مجموع سه دهه قبل از آن شاهد مذاکره و امضای موافقتنامه‌های صلح" باشد. گزارش دبیرکل به استناد این که: "جنگ‌های پس از آغاز دهه ۹۰ عمدتاً داخلی بوده‌اند، این جنگ‌ها بی‌رحمانه بوده‌اند و جان بیش از ۵ میلیون نفر را گرفته‌اند. در این جنگ‌ها بیشتر به مردم تجاوز شده است تا به مرزها. پیمان‌های بشردوستانه مدام نقض شده‌اند" و لذا "درک تازه‌ای از مفهوم امنیت در حال شکل‌گیری است" و "ضرورت نگرش انسانی‌تر به مسأله امنیت محسوس‌تر شده است،" (۴۸) حکایت از تغییر معادلات در ایجاد امنیت بین‌المللی و حفظ صلح جهانی دارد. یکی از عناصری که در این تغییر وضعیت فعال‌تر شده است و توجه جدی را به نظارت و مهار آن جلب می‌کند افزایش شمار و گسترش دامنه اعمال تروریستی و تحول در کیفیت بهره‌برداری از روشها و ابزارها است. واقعه ۱۱ سپتامبر نشان داد که تلاش‌های دیپلماتیک گذشته سازمان ملل و ارگان‌های منطقه‌ای گرچه مفید بوده اما کافی نیستند. عملیات تروریستی از منظر سازمان ملل در هر کجا، توسط هر کس و با هر انگیزه‌ای صورت گیرد غیر از این که نقض صلح و امنیت بین‌المللی تلقی می‌شود ممکن است دارای ویژه‌گی‌های اقدام مسلحانه، اقدام جنگی و جنایت علیه بشریت نیز باشد و این پیچیدگی تحلیل رویداد و چگونگی مقابله با عملیات را افزایش داده و موجب بالا رفتن حساسیت سازمان و کشورها به پاسداری از امنیت در برابر اقدامات تروریستی شده است. افزون بر کنوانسیون‌ها و همکاری‌های منطقه‌ای یاد شده در این نوشته، اتحادیه اروپا، گروه آسه‌آن و دیگر مجموعه‌های منطقه‌ای نیز برای کاهش آثار این آفت، به مبادله اطلاعات و وعده همکاری اهتمام کرده‌اند. همچنین بحث رویارویی با تروریسم به نکته‌ای اصلی در مذاکرات دیپلماتیک دو جانبه نیز مبدل شده است. اجلاس اخیر کشورهای پیشرفته صنعتی در کانادا (G8)

برای پیش‌گیری از دست یافتن تروریست‌ها به سلاح‌های هسته‌ای تصمیم گرفت مبلغ ۲۰ میلیارد دلار را در مدت ۱۰ سال به دولت روسیه برای حفاظت از مواد هسته‌ای بپردازد. گرچه این تدابیر امیدواری نسبت به مراقبت‌های بیشتر از سلامت و امنیت جامعه جهانی را افزون می‌سازد اما نگرانی جدی در مورد دستیابی تروریست‌ها به سلاح‌های میکروبی، شیمیایی و هسته‌ای را روز به روز افزایش می‌دهد. از این‌رو تلاش‌های دیپلماتیک با سرآوری سازمان ملل متحد باید بیشتر، منظم‌تر و اعتماد بخش‌تر شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یادداشت‌ها

۱. آن‌چه که اتحاد جماهیر شوروی اصول حقوق بین‌الملل می‌شناخت، مواد و محتویات صریح قراردادها و معاهدات بین‌المللی بود که بر پایه حقوق بین‌الملل عرفی تدوین شده و به طور مستقیم به آن رضایت داده بود. اما حقوقی را که از عرف و عادت استنباط شده و به پذیرش آن رضایت نداده بود را به رسمیت نمی‌شناخت.
نگاه کنید به:

Harry H. Almond², "The Legal Regulation of International Terrorism". at, Henry H. Han. Terrorism and Political Violence. Oceana Publication Inc. London. P. 203.

۲. نگاه کنید به فهرست اقدامات در دست اجرای کمیسیون حقوق بین‌الملل به منظور تدوین چارچوب‌های حقوقی در: پرویز ذوالعین، *مبانی حقوق بین‌الملل عمومی*، (تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه: ۱۳۷۹)، صص ۸۴۲-۵۸.

۳. مسئله تعریف تروریسم، موضوع قابل بحث در میان دولت‌ها در خلال دهه‌های گذشته بوده است. نخستین تلاش برای ارائه تعریفی قابل قبول بین‌المللی، با پیش‌نویس کنوانسیون ۱۹۳۷ در جامعه ملل آشکار شد که هرگز جامه عمل نپوشید. دولت‌های عضو ملل متحد نیز تاکنون به یک توافق در مورد تعریف دست نیافته‌اند. این عدم توافق بر روی تعریف مانع اساسی اقدامات متقابل بین‌المللی سودمند در مبارزه با تروریسم بوده است. نگاه کنید به:

[Http:// WWW/Undep.Org/Terrorism-definilions.html](http://www/undep.org/Terrorism-definilions.html)

4. S/RES/731.

5. S/RES/1999.

6. Yonah Alexander; *International Terrorism, National, Regional and Global Perspectives*, Praeger Publisher (U.S.A 1976) P. 324.

7. Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations.

8. *Ibid.* P.395,

و سیدحسین صفائی: «مداخله در امور داخلی کشورهای دیگر از دیدگاه حقوق بین‌الملل» در «حقوق بین‌الملل و داورى‌هاى بين‌المللى»، (تهران: نشر میزان، ۱۳۷۵)، ص ۴۹.

۹. نسرین مصفا و دیگران، «مفهوم تجاوز در حقوق بین‌الملل»، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران (تهران ۱۳۶۵)، صص ۲۰۰-۱۹۷.

10. A/RES/3034(XXVII) Dec.18. 1972, A/RES/31/102, Dec 15, 1976

A/RES/32/147 Dec./6. 1977, A/RES/34/145 Dec. 17. 1979

11. A/RES/40/61 Measure to Prevent International Terrorism. 9.Dec 1985

12. A/RES/46/51. Dec.9. 1991.

13. UNDOC, S/23500.31/01/1992.

14. N.J. Schrijver, "Responding to International Terrorism: Moving the Frontiers of International Law for Endoring Freedom", *Netherlands International Law Review*, Vol.XLVIII.2001. Issue .3 P. 227.

15. S/RES/1044. (1996)

16. http://www.un.org/Docs/Scres/1996/96/10786_e.htm

17. http://www.un.org/Docs/Scres/1998/Sres_1214.htm

18. <http://www.un.org/Docs/Scres/1999/99sc1267.htm>

19. <http://www.un.org/Docs/Scres/1999/99sc1269.htm>

20. S/Res/1333 (2000).

۲۱. برای آگاهی بیشتر نگاه کنید به: نبی سنبلی، بررسی عملکرد سازمان ملل در زمینه مقابله با تروریسم. مجله سیاست خارجی، سال پانزدهم، شماره ۴، زمستان ۸۰، صص ۱۱۴۲-۱۱۲۵.

22. S/Res/1377 (2001).

23. Convention on offenses and certain other Acts committed on Board Aircraft", Tokyo 14. Sep. 1963.

24. International Civil Aviation organization (ICAO).

25. Covention for the Suppression of Unlawful seizure of Aircraft (Hague Convention the

- Hague 16 Dec. 1970.
26. <http://untreaty.un.org>
27. Convention for the Suppression of unlawful Acts Against the Safety of civil Aviation (Montreal Convention against Aircraft Sabotage) 23. Sep. 1971.
28. Convention on the prevention and punishment of crimes against internationality protected presons including Diplomatic Agents" New York, 14 Dec. 1973.
29. <http://untreaty.un.org>
30. International Convention Against the taking of Hostages. New York, 17 Dec. 1979.
31. Convention on the physical protection of nuclear Material Vienna 3 March 1980.
32. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the safety of Maritime Navigation, Rome 10 March 1988.
33. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts against the safety of fixed platforms located on the continental shelf, Rome. 10 March. 1988.
34. Convention on the making of Plastic Explosives for the purpose of detection, Montreal, 1 March, 1991.
35. International Convention for the suppression of terrorist Bombings, New York, 15 Dec. 1997.
36. Protocol.
37. International Convention for the Suppression of the Financing Terrorism. New York, 9 Dec. 1999.
38. <http://untreaty.un.org/English/Terrorism.asp>.
39. AG/RES. 4 (I-E/70), AG/RES. 775(XV-0/85), AG/RES.1112 (XXI-0/91)AG/RES.12/3 (XXIII-0/93).
40. <http://www.oas.org/EN/PINFO/CONNEN/LI00065.htm>
41. Declaration of LIMA to Prevent, Combat, and elimination Terrorism.

42. <http://www.oas.org/EN/PINFO/WEEK/Terrorism%20.Conference.htm>
43. <http://usingo.state.gov/topical/pol/terror/argentin.htm>
44. The inter-American Committee on Terrorism.
45. <http://www.unint/colombia/english/discursos/rioimeasurese/liminateterror> 13 Nov. htm.
46. <http://www.warsawvoice.pl/v681/News00.html>
47. http://www.expandnato.org/action_warsaw.html
۴۸. کوفی عنان: "ما مردمان، نقش سازمان ملل متحد در قرن بیست و یکم"، ترجمه: رضا رضایی (تهران: نشر نگاره کتاب، ۱۳۸۰)، ص ۸۶

